

9. SINIF ROMAN ÜNİTESİ

Roman nedir? Romanın Tanımı

Roman; insanın veya çevrenin serüvenlerini anlatan, kurmaca veya gerçek olaylara dayanan; kişi, yer ve zamana bağlı olarak okuyucuda heyecan ve zevk uyandıracak şekilde ele alınan uzun bir edebî türdür.

Romanın Özellikleri

1. Romandaki olaylar bir tema etrafında bir araya gelirler.
2. Romandaki gerçeklik bir kurmaca gerçekliktir.
3. Roman, yazıldığı dönemin zihniyetinden (yaşam biçimi ve değerlerden) izler taşır.
4. Roman serim, düğüm ve çözüm olmak üzere üç bölümden oluşur.
5. Romanlarda ele alınan olaylar okuyucuda heyecan ve zevk uyandıracak biçimde ele alınır.
6. Romanlar yaşanmış ya da yaşanması mümkün olan olayları ele alır.
7. Uzun soluklu olan romanlar nesir (düzyazı) şeklinde yazılır.
8. Roman, Latince bir sözcük olan “romanus” sözcüğünden doğmuştur.
9. Romanlarda kişi sayısı çoktur ve birçok olayın birleşmesiyle oluşur.

Dünya Edebiyatında Romanın Tarihsel Gelişimi

- Roma İmparatorluğu içindeki halkların kendi içinde bozuk bir aksanla kullandıkları Latince'deki bu ağız özelliğine “romanus” denilmiştir. Bu bozuk aksanla anlatılan hikâye ve destanlara da “roman” adı verilmiştir. Yani roman sözcüğü Latince'de bir ağız özelliği olarak ortaya çıkmıştır.
- İlerleyen yıllarda da bu anlayış giderek gelişmiş ve Romalılar, gerçek ve hayali bir olayın yazıya aktarılmış haline roman demeye başlamışlardır.
- Roman anlayışı her ne kadar çok eskilere dayansa da ilk hacimli roman özelliği taşıyan ve roman türünün de ilk eseri olarak kabul edilen kitap **Cervantes**'in XVII. yüzyılın başlarında yayımlanan **Don Kişot** adlı eseridir.

17 ve 18. yüzyıllardan itibaren hızla gelişme gösteren bu türde yazılan diğer önemli romanlar ise **şunlardır**:

- Madame De La Fayette – Princesse De Cleves (*Klasik akımın tek romancısı*)
- Fenelon – Telemak
- Daniel Defoe – Robinson Cruose
- Jonathan Swift – Güliiver'in Gezileri

Türk Edebiyatında Romanın Tarihsel Gelişimi

Türk edebiyatında roman türü Tanzimat sanatçılarıyla birlikte edebiyatımıza girmiştir. Daha önceleri destan, masal, halk hikâyeleri ve mesnevilerle anlatılmaya çalışılan olay ağırlıklı konular Tanzimat ile birlikte roman kurgusu içinde işlenmeye başlanmıştır.

ÖNEMLİ: Roman, Türk edebiyatına Tanzimat Döneminde yapılan çevirilerle girmiştir.

Tanzimat Dönemindeki Çeviri Romanlar

- **İlk çeviri romanımız** 1859 yılında Yusuf Kamil Paşa'nın Fransız yazar Fenelon'dan çevirdiği Telemak adlı eserdir.
- Bu çeviri dışında Şemsettin Sami'nin “Hikâyeyi Mağdurin” adıyla Victor Hugo'dan çevirdiği **“Sefiller”**,
- Teodor Kasap tarafından Alexandre Dumas Pere'den çevrilen **“Monte Kristo Kontu”**,
- Recaizade Mahmut Ekrem'in Chateaubriand'dan çevirdiği **“Atala”** (Tiyatroya da uyarlanmıştır.) Tanzimat Döneminin önemli çevirileridir.

Türk Edebiyatında İlk Olma Özelliği Taşıyan Romanlar

- İlk yerli roman – Şemsettin Sami – Taaşşukı Talat ve Fitnat
- İlk edebi roman – Namık Kemal – İntibah
- İlk tarihi roman – Namık Kemal – Cezmi
- İlk realist roman – R. Mahmut Ekrem – Araba Sevdası
- İlk köy romanı – Nabizade Nazım – Karabibik
- İlk tezli (bir görüşü savunan) roman – Nabizade Nazım – Zehra
- İlk psikolojik roman – Mehmet Rauf – Eylül
- Batılı tarzda yazılan ilk roman – Halit Ziya Uşaklıgil – Mai ve Siyah / Aşk Memnu
- İlk otobiyografik roman – Peyami Safa – Dokuzuncu Hariciye Koğuşu

- **Tanzimat Dönemi** romanları genellikle taklitçi bir anlayışla kaleme alınmış ve teknik açıdan kusurlu romanlardır. Bu dönemde özellikle de Fransız edebiyatı örnek alınmış ve eserlerin çoğunda yanlış batılılaşma konusu işlenmiştir.
- Batılı tekniğe uygun ilk romanlar **Servetifünun** sanatçısı olan Halit Ziya Uşaklıgil tarafından kaleme alınmıştır.
- **Cumhuriyet** dönemine geldiğimizde ise roman anlayışını çok geliştiğini görmekteyiz. Bu dönemle birlikte batılı tarzda hatta Batı'dan daha iyi eserlerin kaleme alındığı görülmüştür.
- **Türk edebiyatında "Nobel Edebiyat Ödülü"**ne aday gösterilen ilk yazar Yaşar Kemal'dir. Bu ödülü ilk kez alan yazar ise 2006 yılında **Orhan Pamuk** olmuştur.

Roman Türleri

Romanlar iki şekilde sınıflandırılırlar:

A. Konularına Göre Romanlar

1. Macera (serüven) romanı:

- Günlük yaşamda çok fazla rastlanmayan şaşırtıcı olaylar ele alınır.
- Mekân genellikle hayali ya da tasarlanmış yeni bir dünyadır.
- Gerilim ve heyecan dozu yüksektir.
- Sürekli bir hareketin olduğu bu romanlarda fikir zenginliği yoktur.
- Bu romanlar beklenmedik şaşırtıcı bir sonla biter.

ÖNEMLİ: Türk edebiyatında **Ahmet Mithat Efendi**'nin **Hasan Mellah** ve **Dünyaya İkinci Geliş** romanları bu türün ilk örnekleridir.

Monte Cristo Kontu - Alexandre Dumas Pere

2. Sosyal roman:

- Toplum sorunlarının ele alındığı romanlardır.
- Cumhuriyet döneminde oldukça gelişmiştir.
- Özellikle sınıf çatışması, göç, göçün getirdiği sıkıntılar, geçim sıkıntısı gibi konular ele alınmıştır.
- Genel olarak tarım ve fabrika işçilerini ve bazı sınıfları temsil eden "tip"ler romanlarda başkışı olarak seçilmiştir.

Sami Paşazade Sezai tarafından kaleme alınan ve bir cariye'nin intiharla sonuçlanan yaşam öyküsünü ele alan "**Sergüzeşt**" bu türün ilk örneği olarak kabul edilir.

John Steinbeck – Fareler ve İnsanlar
Yaprak Dökümü-Reşat Nuri Güntekin
Bereketli Topraklar Üzerinde – Orhan Kemal
Sinekli Bakkal – Halide Edip Adivar

3. Bilim kurgu romanı:

Geleceğin dünyasında olabilecek olayları hayal gücünü kullanarak bilimsel bir yaklaşımla anlatan roman türüdür.

Ben Robot-Isaac Asimov
1984 - George Orwell

4. Tarihî roman:

Tarihî olayları ve kişileri konu alan ve o dönemin kültürel mirasını en iyi yansıtan roman türüdür.

Namik Kemal – Cezmi (**İlk tarihi roman**)

Tarık Buğra – Küçük Ağa

Turgut Özakman – Şu Çılgın Türkler

5. Fantastik Roman:

Gerçek ve bilinen dünyanın dışında gerçeküstü olay, kişi ve yerleri konu alan ve yazarın kendi hayal dünyasında kurguladığı konuları işleyen roman türüdür.

J. R. R. Tolkien – Yüzüklerin Efendisi 1-2-3

J. K. Rowling – Harry Potter Serisi

İhsan Oktay Anar – Puslu Kıtalar Atlası

6. Psikolojik roman (tahlil – çözümleme romanı):

Yaşanan olaylardan çok insanın iç dünyasını, bilinçaltını, olayların insanın ruh dünyasına etkilerini ve insanın toplumsal çatışmalar içerisindeki durumunu anlatan roman türüdür.

Dostoyevski – Suç ve Ceza

Mehmet Rauf – Eylül (**Türk edebiyatında ilk psikolojik roman**)

Peyami Safa – 9. Hariciye Koğuşu

7. Polisiye Roman:

İnsanda korku, heyecan, gizem ve aksiyon gibi duyguları uyandıran polisiye olayların konu edildiği roman türüdür.

Artur Conan Doyle – Sherlock Holmes

Edgar Allan Poe – Morg Sokağı Cinayeti

Peyami Safa – Cingöz Recai

8. Tezli Roman

Toplumsal veya siyasal bir sorunu ele alan, bazen bir konu üzerinde yoğunlaşan ya da bir görüşü öne çıkaran roman türüne denir.

Nabizade Nazım – Zehra
Yakup Kadri Karaosmanoğlu – Yaban

9. Egzotik Roman:

Ülke sınırları dışında bilinmeyen bir yerin doğasını ve insanlarını tanıtmak amacıyla kaleme alınan roman türüdür.

Daniel Defoe – Robinson Crusoe
Refik Halit Karay – Nilgün
Pierre Loti – İzlanda Balıkçısı

B. Yansıttıkları Edebî Akımlara Göre Romanlar

Romanlar farklı edebî akımlara göre yazılırlar. Örneğin Tanzimat 1. Dönem sanatçıları romantizm, 2. Dönem sanatçıları realizm akımının etkisinde kalarak yazmışlardır. Bundan dolayı da romanlar, yansıttıkları edebî akımlara göre de sınıflandırılabilir.

Akımlara Göre Roman Türleri	Yazar ve Roman Adı
1. Klasik Roman	Yusuf Kamil Paşa – Telemak
2. Romantik Roman	Victor Hugo – Sefiller Namık Kemal – İntibah
3. Realist Roman	Stendhal – Kırmızı ve Siyah R. Mahmut Ekrem – Araba Sevdası H. Ziya Uşaklıgil – Mai ve Siyah
4. Natüralist Roman	Emile Zola – Nana Nabizade Nazım – Zehra H. Rahmi Gürpınar - Mürebbiye
5. Egzistansiyalist roman	Jean Paul Sartre – Bulantı Franz Kafka – Şato – Dava Albert Camus – Yabancı
6. Modern roman	James Joyce – Ulysses Yusuf Atılgan – Anayurt Otel
7. Postmodern roman	Umberto Eco – Gülün Adı Oğuz Atay – Tehlikeli Oyunlar Orhan Pamuk – Kara Kitap

Romanın Yapı Unsurları

1. Olay Örgüsü:

Romanda birçok olayın bir ana olay etrafında sıralanarak oluşturulmasıdır. Romanlarda birçok olayın olma nedeni roman kahramanlarının her olayda bir yönünün anlatılmaya çalışılmasıdır.

Kişiler arasındaki iç ve dış çatışmalar, birbirleriyle yaşadıkları mücadeleler ve anlaşmazlıklar üzerine kurulan çatışmalar olay örgüsüyle romanda aktarılmaya çalışılır.

Olay örgüsünün temelinde olan, olay örgüsünü belirleyen ve olay örgüsüne hâkim olan çatışmaya **temel çatışma** denir. Diğer çatışmalar, temel çatışmayı destekler.

2. Kişiler/Karakterler:

Romanda olay örgüsünün oluşmasını sağlayan ve bu olayları gerçekleştiren roman kahramanlarıdır.

Romanların genelinde olduğu gibi bu karakterler gerçek hayatta gördüğümüz ya da görebileceğimiz kişilerdir.

Roman kahramanları ruhsal ve fiziksel özellikleriyle tanıtılır. Bir romanda başkahraman, yardımcı kahramanlar, karşıt güç şeklinde kişiler bulunmaktadır.

Karakter: Kendine özgü ayırt edici özellikleriyle diğerlerinden ayrılan kişilere denir. Karakter roman boyunca tek bir özelliği yansıtmaz. Romana yön veren kişidir. Karakter benzersiz ve özeldir.

Tip: Korkaklık, cimrilik, kıskançlık gibi benzerlerinin niteliklerini abartılı bir biçimde üzerinde toplayan roman kahramanlarına da tip denir. Romandaki sıradan kişilerdir. Tip benzersiz değil geneldir.

3. Zaman:

Romanın yapı unsurlarından biridir. Romanda işlenen olayların başlangıcından bitimine kadar geçen süre romanın zamanıdır.

Romanlarda her ne kadar kronolojik bir zaman olsa da bazı romanlarda geriye dönüşler ve ileriye sıçrayışlar da olabilmektedir. Bundan dolayı da olayın geçtiği zaman ile geçmiş ve gelecek zaman arasında ilişki kurulabilir.

4. Mekân:

Romanda olayların yaşandığı çevredir. Genellikle betimleme yoluyla okuyucunun zihninde canlandırılan mekân olay akışına göre değişiklik gösterir.

Mekân, özellikle kişilerin içinde bulunduğu ruh hallerine ve karakter özelliklerine göre belirlenir. Bundan dolayı da romanlarda kişilerin bu özelliklerini iyi anlatabilmek için mekân tasvirine geniş bir yer verilir.

5. Tema ve Konu:

Konu, genel olarak romanlarda iş içe geçmiş birçok olayın bir araya gelmesiyle oluşan bir bütündür.

Tema ise, bu konuları bir arada tutan temel duygu ve düşüncüdür. Kısacası konu özel ve somuttur; tema ise, genel ve soyuttur.

6 Anlatıcı ve Bakış Açısı

Romanlardaki olayları aktaran kişidir. Anlatıcı yazar değildir. Anlatıcı kurmaca bir kişi olup olayları birinci veya üçüncü kişi ağzından aktarır.

Bakış açısı; yazarın romandaki kişi, olay, yer ve zamanı ele alış biçimi ve bunlara karşı takındığı tutumdur. Üçe ayrılır:

a. Hâkim Bakış Açısı: (İlahi – Tanrısal)

Romanda geçen olaylara ve kahramanların iç ve dış özelliklerine hâkim olan bakış açısıdır. Bu bakış açısında anlatıcı her şeyi bilir. İlahi bir görüş vardır. Olaylar okuyucuya aktarılırken kahramanların ruhsal durumları ve aklından geçenleri bilir.

b. Kahraman Bakış Açısı:

Olayları okuyucuya aktaran roman kahramanlarından biridir. Birinci tekil şahıs (ben) dilinin kullanıldığı bu bakış açısında kahraman, olaylar karşısındaki izlenim ve tutumunu kendi bakış açısıyla yansıtır.

c. Gözlemci Bakış Açısı: (Müşahit – Kameraman)

Bu bakış açısında da anlatıcı sadece gördüklerini ve tanık olduğu olayları okuyucuya aktarır. Hâkim bakış açısında olduğu gibi kahramanların

zihninden geçenleri bilmez. Sadece kamera sessizliğinde şahit olduğu olayları hiçbir şey katmadan aktarır.

Hikâye ile Roman Arasındaki Farklar

1. Hikâyelerde tek bir olay varken romanlar olay zinciri üzerine kurulur.
2. Hikâyelerde kişi sayısı sınırlıyken romanlarda son derece geniştir.
3. Hikâyelerde zaman son derece kısadır; ancak romanlarda uzun bir zaman dilimi vardır.
4. Romanlarda olay ve kişi sayısı az olduğundan mekân da son derece dardır; ama romanlarda mekân daha çok ve çeşitlidir.
5. Romanlarda kişi ve mekân betimlemesi hikâyeye göre daha ayrıntılıdır.

Anlatım Teknikleri

Romanlarda genel olarak öyküleyici ve betimleyici anlatım teknikleri kullanılsa da olayların akışı ve karakterlerin özelliklerine göre farklı anlatım teknikleri de kullanılmaktadır. İşte, romanlarda kullanılan anlatım teknikleri:

1. Anlatma (Tahkiye etme) tekniği

Anlatıcının okuyucu ile eser arasında girdiği tekniktir. Anlatma tekniğinde okurun dikkati anlatıcı üzerindedir. Okuyucu hemen her şeyi anlatıcı kanalıyla görür ve öğrenir.

Anlatma (Tahkiye etme) tekniği;

- a) kişi tanıtımı,
- b) olay anlatımı,
- c) geriye dönüş,
- d) iç çözümleme,
- e) özetleme şeklinde olabilir.

a) Kişi Tanıtımı: Eserde geçen kişilerin okuyucuya tanıtılması ve metindeki kahramanların ayırt edici özellikleri hakkında bilgi verilmesidir.

b) Olay Anlatımı: Bir edebi metinde olay veya olay örgüsü üç farklı anlatıcı tarafından olura aktarılır. Bunlar; hâkim, gözlemci ve kahraman bakış açılarıdır.

c) Geriye Dönüş Tekniği: Bir edebi metinle sıralı zaman dilimine kronolojik akış denir. Bu kronolojik akışın kırılarak geçmişe ait alıntılarının anlatılması için geçmişe dönülmesi tekniğine geriye dönüş denir.

Geriye dönüş tekniğinde anlatıcı birinci tekil şahıs da olabilir, üçüncü tekil şahıs da.

d) İç Çözümleme: Psikolojik tahlil tekniği olup hâkim bakış açısının kullanıldığı tekniktir. Bu teknikte anlatıcı roman kahramanlarının iç dünyasına tamamen hâkimdir. Kahramanın zihnindeki tüm yaşantıları ve hayalleri bilir ve okuyucuya aktarır.

e) Özetleme: Varlığı belirgin şekilde hissedilen anlatıcı olayları, kişileri veya diğer unsurları özetleyerek anlatır.

2. Gösterme (Sahneleme) Tekniği

- Anlatmaya bağlı her şey okuyucuya doğrudan aktarılır.
- Bu aktarım betimleme ve kişileri birbiriyle konuşturma biçiminde gerçekleştirilir.
- Bu teknikle roman kahramanlarının iç dünyaları aktarılmaya çalışılır.
- Bu teknikte yazar kesinlikle okur ile eser arasına girmez.
- Anlatıcının dikkati eserin üzerindedir.

3. Bilinç Akışı Tekniği

- Bilinç akımı ya da şuur akışı da denilen bu teknikte yazar okuru kahramanın iç dünyasıyla baş başa bırakır.
- Mantıksal bir bağ ve dil kuralı endişesi yoktur.
- Olaylar düzensiz olarak okura aktarılır.
- Çağrışıma dayalı bir anlatım vardır.
- Yazar kahramanların duygu ve düşüncelerini doğrudan okuyucuya aktarır.

4. İç Monolog Tekniği

- Roman kahramanının iç dünyasını okura aracısız aktarmayı amaçlayan bir tekniktir.
- Bilinç akışı tekniğinden farkı bu teknikte kahramanın iç dünyası mantıksal bir sırayla aktarılır.

5. İç Diyalog Tekniği

- Roman kahramanının kendi kendine konuşmasıdır.
- Roman kahramanının ruhsal dünyası en iyi şekilde yansıtılmaya çalışılır.
- Günlük konuşma dili kullanılır.
- Bu teknikte kullanılan dil roman kahramanının sosyal ve kültürel durumuna da uygun bir dildir.

6. Montaj Tekniği

- *Bir sanatçının başka bir esere ait bir söz veya metni kendi eserinde kullanmasıdır.
- *Montaj tekniği kullanılırken alınan sözün esere anlamsal ve biçimsel açıdan uyup uymadığını kontrol etmek gerekir.

7. Leitmotif Tekniği

Ana motif anlamında kullanılan bu teknik, romanda kahramanın belirgin özelliğini, düşüncesini ön plana çıkarmak amacıyla tekrarlanan kalıplaşmış sözler veya fikirlerdir.

Pastiş Nedir? Pastiş'in Tanımı:

- Postmodern roman tekniğinde görülen bir türdür.
- Çeşitli metin türlerinin biçim ve anlatım özelliklerinin taklit edilmesidir.
- Binbir Gece Masalları'nda olduğu gibi anlatıcı başkalarından dinlediklerini "rivayet ederler ki, derler ki" gibi kalıplaşmış ifadelerle aktarır.
- İhsan Oktay Anar'ın Puslu Kıtalar Atlası romanında Binbir Gece Masallarındaki kalıplaşmış ifadeleri kullanması bir pastiş örneğidir.

Parodi Nedir? Parodinin Tanımı

- Postmodern romancılıkta daha önce kaleme alınmış olan bir eserin muhteva (içerik) açısından örnek alınarak yazılmasıdır.
- Bu tür romanlarda parodi, kısmi ya da bütünü ele alarak yazılabilir.
- Nazan Bekiroğlu'nun Yusuf ile Züleyha adlı romanı, içerik yönünden divan edebiyatındaki Yusuf ile Züleyha mesnevilerini örnek aldığından bir parodi örneğidir.

İroni Nedir? İroninin Tanımı

- Postmodern romancılıkta olgu, kavram, eser ya da kişilikleri alaycı bir üslupla anlatmaktır.
- Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Saatleri Ayarlama Enstitüsü adlı romanında önemsiz bir kurum olan Saatleri
- Ayarlama Enstitüsünü asrın en büyük, en faydalı kurumu şeklinde tanıtmaları bir ironi örneğidir.